

Respons

Afghanistan: Kvinners bevegelsesfrihet

- Hvor vanlig er det at kvinner beveger seg/reiser alene i Afghanistan, det være seg til markedet, til nærmeste by, eller lengre reiser for eksempel mellom store byer?
- Vil det være mer vanlig at flere kvinner reiser sammen, og vil dette til en viss grad kunne «erstatte» mannlig følge, eller vil det uansett bli sett på som uakseptabelt at kvinner reiser alene?
- Er det mulig for en afghansk kvinne å reise alene ut av Afghanistan og til Europa ved hjelp av smugler?
- I hvilke tilfeller kan en afghansk kvinne på lovlig vis få skilsmisse fra sin mann, og i hvilke tilfeller vil dette kunne aksepteres av hennes foreldre/øvrige familie slik at hun får deres støtte og bistand?

Bakgrunn

Under Taliban-regimet var kvinner utestengt fra skolegang og deltakelse i arbeidslivet, og de var underlagt strenge reguleringer av adferd og klesdrakt. Det var påbud om at kvinner i det offentlige rom måtte være fullt tildekket, som regel med burqa, og ledsaget av en mannlig slektning. Overtredelse av reguleringene medførte sanksjoner fra det religiøse politiet (Utlendingestyrelsen, Dansk Flygtningehjelp & Utlendingsdirektoratet 2001).

Etter Talibans fall høsten 2001 har kvinners formelle rettigheter blitt styrket, blant annet gjennom grunnloven av 2004, hvor prinsippet om at kvinner og menn skal ha like rettigheter er nedfelt. Kvinner innehar flere statlige lederposisjoner, og en andel (20 prosent) av setene i parlamentet er øremerket kvinner. Afghansk offentlighet har enkelte tydelige, uredde og sterke kvinnestemmer som respekteres i brede lag av befolkningen. Sima Samar, som var landets første kvinneminister og nå er leder av menneskerettighetskommisjonen, er en slik stemme. I deler av landet, og i særdeleshet i de urbane sentrene, har kvinner udiskutabelt fått større bevegelsesfrihet de siste årene. Kommunikasjonsmønsteret er endret, og de fleste kvinner, både i byer og på landsbygda, disponerer mobiltelefon. Den urbane middelklassen benytter i økende grad moderne kommunikasjonsteknologi og sosiale medier (Landinfo 2014b, s. 16).

På tross av enkelte framskritt er likevel kvinner underrepresentert på alle offentlige arenaer, og hverdagen for de fleste afghanske kvinner er svært vanskelig. Det hevdes at Afghanistan er ett av verdens verste land å bo i for kvinner (Amnesty International 2014). De aller fleste kvinner har ikke innflytelse på valg av ektefelle, de inngår ekteskap i svært ung alder og mange utsettes for vold i hjemmet uten at voldssakene, på bakgrunn av afghanske kulturelle normer, anmeldes eller rapporteres. Kvinner anses som menns eiendom, og i enkelte lokalsamfunn har kvinner mindre verdi enn dyr (Emadi 2005, s. 169).

Afghanistan er et utpreget patriarkalsk samfunn hvor mannen er familiens overhode og ære er svært viktig. Ære er nært knyttet til familiegruppens kvinner, og deres adferd påvirker hele storfamiliens omdømme. Kvinner må derfor beskyttes slik at de ikke gis anledning til å begå usømmelig adferd. Kjønnsegregeringen er sterk, og rommet for kvinners tilstedeværelse og opptreden i det offentlige rom er begrenset. I henhold til sharia har mannen forsørgelsesplikt, mens kvinners ansvar og forpliktelse er knyttet til den daglige driften av hjemmearenaen: «men inhabit the public sphere, women the private» (Gopal 2014). Viktige merkedager i en kvinnes liv, som jubileer, begravelser og fødsler, eksisterer utelukkende innenfor familiens fire vegger.

Kvinnens bevegelsesfrihet i Afghanistan

Jenter har lovfestet rett til skolegang, og 36 prosent av jentebarna registreres i grunnskolen, men den store majoriteten slutter før grunnskolen er fullført (BBC 2014). Analfabetismen blant kvinner er fortsatt svært høy (87,4 prosent). Selv om kvinner nå har anledning til å jobbe, har kun åtte prosent av kvinnene lønnet arbeid utenfor hjemmet. Yrkesaktive kvinner bor hovedsakelig i de store byene. UN Women (u.å.) trekker fram blant annet «severe restrictions on mobility» som en forklaring på kvinners lave yrkesdeltakelse.

Alle afghanske kvinner, både i urbane og rurale områder, har betydelig begrenset bevegelsesfrihet. Dersom kvinnen er sammen med en nær slektning, *mahram*, vil situasjonen være annerledes. Personkretsen som kan være mahram er mannlige slektninger kvinnen i henhold til sharia ikke kan gifte seg med, og omfatter hennes far, brødre, biologiske onkler og nevøer (UNAMA 2013). Hvis hun er sammen med en annen kvinne, vil det normalt også bidra til å øke bevegelsesradiusen (samtale i Kabul, oktober 2013).

Graden av bevegelsesfrihet er betinget av en rekke geografiske, kulturelle forhold og sosiale forhold.

Familien

Det vil først og fremst være familien og det mannlige familieoverhodet som definerer kvinners handlingsrom og bevegelsesfrihet. «Family attitudes, not government guarantees, decided the future of girls», skrev Afghanistan-kjenneren Nancy Dupree i 1984 (Johnson & Leslie 2004, s. 33), og uttalelsen gir fortsatt en korrekt beskrivelse av virkeligheten. Dersom familien gir aksept for det, vil kvinnen kunne ta utdanning, ha lønnet arbeid og bevege seg alene i det offentlige rom.

Ifølge afghanske myndigheter øker antallet kvinner som tar høyere utdanning. Av totalt 204 875 studenter er 38 489 kvinner, hvilket utgjør om lag 18,5 prosent. Majoriteten utdanner seg innen helse og pedagogikk, men kvinner er også representerte innen fag som juss og økonomi (Central Statistics Organization 2014). Undervisningen ved universitet og høyskole er normalt ikke kjønnssegregert, og kvinner som tar høyere utdanning, har en

bevegelsesfrihet som er utenfor rekkevidde for de fleste afghanske kvinner. Landinfo antar at kvinner som tar høyere utdanning i Afghanistan, hovedsakelig tilhører høyere sosiale lag av befolkningen og den utdannede middelklassen.

De fleste familier vil motsette seg at en kvinne reiser alene innad i landet. I samtale med Landinfo opplyste en lokal kilde at enkelte familier tillater at en kvinne reiser alene internt i Afghanistan med fly, men de vil ikke tillate at hun reiser landeveien alene. Kilden, en kvinne ansatt i en lokal kvinneorganisasjon, forklarte at hvis hun selv skal på jobbreise til en annen del av landet og bo på hotell, forutsettes det at hun har med en mannlig slektning (samtale i Kabul, oktober 2013).

Etnisitet

Afghanistans topografi har medført at folkegrupper tradisjonelt har levd isolert fra hverandre. På den bakgrunn finnes en rekke etniske grupper i landet med ulik historie, språk og kultur. Felles for alle gruppene er at de er muslimer, og at ære og kontroll over gruppens kvinner er viktig for familiegruppens anseelse lokalt.

Talibans verdensanskuelse er nær beslektet med pashtunsk kultur og æreskodeks. For kvinner på den pashtunske landsbygda har det vært marginale forskjeller på bevegelsesfriheten og livssituasjonen under skiftende politiske regimer og makthavere, lokalt og sentralt. Det sies at første gang en kvinne går inn i sin ektemanns hus, er hun ikledd hvitt bryllupsantrekk. Første gang hun forlater huset er hun også kledd i hvitt, fargen på det muslimske liksvøpet (Gopal 2014, s. 76).

Hazaraene beskrives av ulike kilder som en av de mer liberale folkegruppene i Afghanistan og har tradisjonelt vært opptatt av jenters skolegang, også under Taliban-regimet (Suleman & Williams 2003, s. 12). Hazaraene selv beskriver seg slik:

Hazara women have found and enjoyed more freedom compared to other ethnic groups in Afghanistan and are now playing key roles in social, economic and political positions within the country (World Hazara Council u.å.).

Hazaraenes makt og innflytelse har etter Taliban-regimets fall vært på frammarsj, og de er overrepresentert innen høyere utdanning. Hazaraer støtter statsbyggingsprosjektet, de er godt organisert, bruker stemmeretten ved valg og har forbedret sin posisjon innen politikk og administrasjon. Det gjelder også for den kvinnelige delen av befolkningen.

Det er likevel slik at også hazara-kvinner, uavhengig av utdannelsesnivå og bosted, er underlagt betydelige begrensninger av bevegelsesfriheten. Familiens ære er viktig også for hazaraene.

Generelt vil de øvrige etniske gruppene befinne seg i spennet mellom hazaraene og pashtunerne.

Urbane og rurale områder

I de store byene og urbane sentrene, herunder Kabul, kan kvinner bevege seg alene i det offentlige rom uten mannlig ledsager. Andelen jenter som går på skole og tar utdanning, samt yrkesaktive kvinner, er betydelig høyere enn på landsbygda.

Den afghanske landsbygda er sammensatt, og det vil være vesentlige forskjeller på situasjonen i det pashtunske beltet i sør og sørøst sammenlignet med andre områder i landet. I de mest konservative områdene på den pashtunske landsbygda er det få kvinner å se. I andre

områder deltar kvinner i arbeid på markene. Normalt vil flere familiemedlemmer arbeide sammen, og kontrollen over familiens kvinner vil være ivaretatt selv om hun deltar i inntekstgenererende arbeid. En afghansk kvinne som arbeider i en lokal kvinneorganisasjon (oktober 2013), forklarte at normalt vil en kvinne på landsbygda kunne gå alene til det lokale markedet og gjøre innkjøp, men hun vil ikke kunne forlate landsbyen uten følge. Det harde klimaet og krevende topografi med store fjellområder bidrar ytterligere til å begrense kvinners bevegelsesfrihet.

Lovverk – attempted zina

Zina er alle tilfeller av utenomekteskapelig seksuelt samkvem. Både i henhold til sharia og afghansk straffelovgivning er *zina* en meget alvorlig forbrytelse. Majoriteten av kvinnelige fanger i Afghanistan er frihetsberøvet på bakgrunn av moralske forbrytelser eller *zina*.

Afghansk påtalemyndighet og domstoler praktiserer en vid tolkning av *zina*, noe som innebærer at kvinner kan dømmes for å ha hatt til hensikt å begå *zina*. En kvinne som forlater sitt hjem uten tillatelse, vil på dette grunnlaget kunne dømmes for *attempted zina*. Kvinnen anses som kriminell fordi hun blir tillagt en intensjon om å gjøre seg tilgjengelig for *zina* når hun er uten familiens beskyttelse (Landinfo 2014a). Et tilstrekkelig grunnlag for å bli straffeforfulgt og dømt for forsøk på *zina* kan være at en kvinne oppholder seg på offentlig sted med en mann som ikke er hennes mahram (UNAMA 2013). Det er åpenbart at en slik forståelse og praktisering av lovverket bidrar til å innskrenke kvinners bevegelsesfrihet:

This criminalization of freedom of movement automatically limits many other opportunities for women and forces them to remain in a subordinate position in the society. The practice is based on gender-bias stereotypes promoted and accepted in Afghan culture (UNAMA 2013, s. 24).

Sikkerhetssituasjonen

En forverret sikkerhetssituasjon har medført at kvinners bevegelsesfrihet i deler av landet har blitt innskrenket de siste årene. Det vil særlig være tilfellet i områder hvor myndighetene ikke har kontroll, hvor ulike opprørsgrupper og militser råder grunnen og i omstridte områder med bakkekamper og trefninger. I 2014 ble 3699 personer drept i konfliktrelatert vold, hvilket representerer en økning på 22 prosent sammenlignet med foregående år. På grunn av det endrede konfliktmønsteret, hvor bakkekamper forårsaker stadig flere sivile tap, øker andelen kvinnelige ofre. Til sammen ble 298 kvinner drept og 611 såret i konfliktrelatert vold i 2014 (UNAMA & OHCHR 2015, s. 3).

Det er store variasjoner i hvilke konsekvenser opprørsgruppers kontroll har på kvinners bevegelsesfrihet, kleskodeks og muligheter for deltakelse i skole- og arbeidsliv. I mange av disse områdene vil det uansett være kulturelle barrierer som hindrer kvinner i å bevege seg utenfor hjemmet.

Vil afghanske kvinner kunne reise alene til Europa?

Utlendingsforvaltningen i Norge har saker til behandling hvor afghanske kvinner hevder at de har reist smuglerruta alene fra Afghanistan til Norge. Dette gjelder både mindreårige og voksne kvinner. I og med at dette er anførsler som i utgangspunktet er i strid med afghansk kulturell kodeks, er Landinfo anmodet om å utrede spørsmålet.

Landinfo har drøftet denne problemstillingen med flere kilder under informasjonsinnhentingsreiser til Afghanistan. Samtalepartnerne som uttalte seg, hadde ikke kjennskap til konkrete tilfeller hvor kvinner alene hadde reist til Europa, noe som kan indikere at dette forekommer i svært liten grad.

En kvinnelig afghansk advokat mente at det er tilnærmet umulig å forestille seg at en familie tillater at en av deres kvinnelige medlemmer reiser landeveien til Europa alene. Hun viste til det kulturelle klimaet i landet og at det generelt heller ikke er aksept for at kvinner reiser alene innad i Afghanistan. For at familien skal stille seg bak en slik beslutning, forutsettes det at kvinnen reiser sammen med en mannlig slektning og noen som familien har stor tillit til (samtale i Kabul, november 2014).

En representant for en lokal kvinneorganisasjon mente at det er utenkelig at en afghansk kvinne kan reise landeveien til Europa uten en mannlig slektning. Vedkommende uttalte videre at det kan variere hvilken slektning som vil være akseptabel for et slikt oppdrag. Enkelte vil kun akseptere bror, far eller onkel, mens hun i andre tilfeller vil kunne reise med en fetter (samtale i Kabul, oktober 2013).

En lokal menneskerettighetsorganisasjon kjente ikke til noe konkret tilfelle der afghanske kvinner har reist alene til Europa, men mente på generelt grunnlag at sannsynligheten for at slikt kan forekomme er størst for afghanere som har bodd lenge i Iran (samtale i Kabul, november 2014).

En lokal jurist understreket at folks mentalitet har endret seg de siste årene, også når det gjelder kvinners bevegelsesfrihet og adgang til utdanning. Det skal likevel svært mye til før en familie aksepterer at et kvinnelig familiemedlem tar smuglerruta til Europa, familien må da være i en tvangssituasjon hvor dette framstår som den eneste løsningen (samtale i Kabul, november 2014).

Det er betydelig forskjell på å foreta en legal flyreise med gyldige reisedokumenter og en illegal reise med smugler på landeveien. Enkelte familier vil kunne samtykke i at kvinner reiser alene på legalt vis. På den andre siden er Landinfo kjent med tilfeller hvor høyt utdannede kvinner ansatt i internasjonale NGO-er, må ha med et mannlig familiemedlem som ledsager på jobbreise til Europa.

Den afghanske befolkningen er sammensatt, og det finnes segment i befolkningen som tillater at jenter driver med organisert idrett, eksempelvis fotball. Et jentelag i Kabul har fått familiens aksept til å delta på turneringer i utlandet under den forutsetning at de har kvinnelige ledsagere og at de følger afghansk skikk og bruk ved at de dekker til håret, samt at de bruker store klær for ikke å vise kroppsformer. Den norske journalisten Anders Sømme Hammer har i boken «Heia Kabul» beskrevet utfordringer jentene står overfor. Bokens hovedperson Khalida forteller at hun kommer fra en liberal familie, men likevel måtte ha lange diskusjoner med faren og brødrene for å få lov til å fortsette å spille fotball (Hammer 2013, s. 38). Da laget deltok på Norway Cup i 2011, hoppet flere av jentene av og søkte om asyl i Europa. Omstendighetene er uklare, men mye tyder på at dette var planlagt og i samråd med jentenes respektive familier.

Afghanistan Research Evaluation Unit (AREU) har gjennomført en kvalitativ studie av enslige mindreårige i den hensikt å belyse hvilke faktorer som bidrar til at familier tar valget om å sende et familiemedlem smuglerruta til Europa. Et av funnene i studien er at det er gutter/unge menn som legger ut på en slik reise:

Young women seldom or never make such a journey due to cultural restrictions and ascribed roles women play in the home and society.

“Yes, only boys can travel alone. Here it is not common that women or girls travel alone...” (Razia, 35, F, FGD-Nangarhar)

“Well, regarding those who attempt to journey, I would say that most of them are male and are at the age of 17. Females never undertake the journey unaccompanied because of cultural sensitivity...” (Alawi, 25, M, KII-Kabul) (Echavez, Bagaporo, Pilongo & Azadmanesh 2014, s. 11).

En studie av enslige mindreårige afghanere i Europa i 2010 viser samme tendens. Forskeren forklarer at hun kun har gutter i utvalget, og at hun har forsøkt å identifisere enslige mindreårige jenter. Hun forklarer videre at det er rapportert om få tilfeller av enslige jenter. De fleste reiser sammen med en eldre bror, og ingen var tilgjengelige for intervju mens studien ble gjennomført (Mougne 2010, s. 9).

Det finnes kvinner i Afghanistan som rømmer fra sin familie, for å komme unna tvangsgifte, mishandling eller andre forhold. En enslig kvinne vil normalt ikke ha tilgang til økonomiske eller menneskelige ressurser som gjør det mulig for henne å reise ut av landet og til Europa. For at det skal være mulig å gjennomføre en slik reise, må kvinnen ha tilgang til ressurser og bistand til å planlegge og finansiere reisen. En kilde kjente til kvinner som hadde reist legalt til Europa med fly for å delta på konferanse i forbindelse med sitt arbeid, og som valgte å ikke returnere til Afghanistan, men søkte om asyl i vesten. En kvinne som arbeider og er økonomisk selvstendig, vil i prinsippet kunne foreta en slik reise til Europa, men kilden understreket at det vil være svært uvanlig og kun skje unntaksvis (samtale kvinnelig advokat Kabul, november 2014).

Skilsmisse initiert av kvinnen

Mannen har en ensidig og absolutt rett til skilsmisse (*talaq*). Det er tilstrekkelig at mannen muntlig uttrykker ønske om skilsmisse, og han behøver ikke å begrunne skilsmissen. For at en kvinne skal innvilges skilsmisse, forutsettes rettslig behandling og at det foreligger legale grunner til skilsmissen.

Rettslig oppløsning av ekteskap

En kvinnelig advokat opplyste i samtale med Landinfo (november 2014) at familiedomstolene har myndighet til å behandle slike saker og eventuelt oppløse ekteskapet hvis det rettslige grunnlaget foreligger. Alle provinshovedsteder har i prinsippet en familiedomstol, men det er relativt utbredt at disse ikke er operative på grunn av problemer med sikkerhet, finansiering eller logistikk. Det finnes også domstoler på distriktsnivå som har myndighet til å behandle familiesaker, herunder oppløsning av ekteskap. Domstolene på distriktsnivå er ikke særdomstoler slik som familiedomstolene på provinsnivå. Kjennelser fra familiedomstolen og distriktsdomstolene kan ankes til appeal court

Det finnes legale grunner for oppløsning av ekteskapet, dette er regulert i Civil Code artikkel 183-197:

1. Mannen lider av uhelbredelig sykdom eller skade
2. Mannen har skadet sin hustru (Due to Harm)
3. Mannen overholder ikke forsørgelsesplikten

4. Mannen har vært fraværende i tre år eller mer uten legitim grunn
5. Mannen er idømt fengselsstraff på ti år eller mer

Det er kvinnen som har bevisbyrden og som overfor retten må godtgjøre at en av de legale grunnene for oppløsning av ekteskapet foreligger.

En skilsmisse er først gyldig etter en venteperiode (*heddat*), jf. sivillovens artikkel 198. Denne venteperioden representerer også en ekteskaphindring da det ikke er mulig å inngå et nytt ekteskap før perioden har utløpt. Heddat-perioden utgjør nitti dager for skilte kvinner og fire måneder og ti dager for enker.

I henhold til sharia har en kvinne rett til skilsmisse dersom det er nedfelt i ekteskapskontrakten (*Nikah*). Dersom kvinnen har rett til skilsmisse nedfelt i *Nikah*-en, er ikke rettslig behandling nødvendig. I realiteten benyttes dette antagelig sjelden eller aldri, og det er i Afghanistan ikke sosial aksept for at kvinner stiller slike krav. En kvinnelig advokat opplyste i samtale med Landinfo at hun hadde hørt om kun ett tilfelle (samtale i Kabul, november 2014).

Aksept fra kvinnens familie

Det finnes ikke pålitelig skilsmissestatistikk i Afghanistan, men skilsmisse er svært uvanlig. I den grad skilsmisse forekommer, er det antagelig i urbane områder.

Ansvar for at ekteskapet lykkes ligger hos kvinnen, og det vil derfor være kvinnen som bærer stigmaet ved skilsmisse. Mannen har ikke forsørgerplikt for sin fraskilte ektefelle. En skilsmisse vil ha svært store økonomiske og sosiale implikasjoner for kvinnen. I og med at omkostningene ved skilsmisse er så høye, vil en kvinne utholde svært mye før hun bryter ut av ekteskapet. En skilt kvinne vil ikke kunne fortsette å leve sammen med sin svigerfamilie. Hvis hun ikke kan forsørge seg selv, slik tilfellet er for den store majoriteten av afghanske kvinner, vil hun være avhengig av støtte fra sin biologiske familie.

Det varierer hvordan en kvinnes biologiske familie håndterer en slik situasjon. På den ene siden er hensynet til kvinnen som de har blodsband til, og på den andre siden hensynet til familiens rykte og posisjon i lokalsamfunnet. Sannsynligheten for at kvinnen får støtte av sin biologiske familie, øker proporsjonalt med familiens utdanningsnivå og sosioøkonomiske situasjon, og vil antagelig være størst hvis det dreier seg om en utdannet og liberal middelklassefamilie i en av de store byene.

En representant for en kvinneorganisasjon hevdet i samtale med Landinfo at hvis det dreier seg om æresrelaterte forhold, vil ikke familien under noen omstendighet gi henne støtte. Hvis det er åpenbart at kvinnen mishandles og at hennes liv er i fare, øker sannsynligheten for at hun vil kunne få støtte. Ifølge kilden er det ikke av avgjørende betydning om skilsmissen er initiert av kvinnen eller mannen (samtale i Kabul, oktober 2013). En lokal jurist (november 2014) mente at i de fleste tilfellene vil kvinnen få støtte av sin biologiske familie, men i den første fasen vil det være vanskelig. Han understreket videre at det vil være store forskjeller mellom by og land og den sosiale og kulturelle kapitalen til den aktuelle familien.

Flertallet av ekteskapene som inngås i Afghanistan, er mellom parter som er i slekt med hverandre, og ekteskapet skal styrke slektskapsbandet. Skilsmisse og et bittert brudd kan få negative konsekvenser for relasjonen mellom de to familiene, noe som kan bidra til at kvinnens familie vegrer seg ytterligere for å støtte henne.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Central Statistics Organization (2014, juni). *Afghanistan Statistical Yearbook 2013-14..* Kabul: Central Statistics Organization. Tilgjengelig fra [http://cso.gov.af/Content/files/Education%20part%20one\(1\).pdf](http://cso.gov.af/Content/files/Education%20part%20one(1).pdf) [lastet ned 18. juni 2015]
- Amnesty International (2014, 3. mars). *What is life like for women in Afghanistan?* Sydney: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org.au/afghanwomen/comments/31306/> [lastet ned 18. juni 2015]
- BBC (2014, 2. april). *Afghanistan: Before and after the Taliban.* London: BBC. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-asia-26747712> [lastet ned 2. juni 2015]
- [Civil Code] (1977). *Civil Law of the Republic of Afghanistan.* Kabul: Republic of Afghanistan, Ministry of Justice. Tilgjengelig fra <http://alep.stanford.edu/wp-content/uploads/2014/09/Civil-Law-of-the-Republic-of-Afghanistan.pdf> [lastet ned 9. juni 2015]
- Echavez, C., Bagaporo, J., Pilongo, L. & Azadmanesh, S. (2014, desember). *Why do children undertake the unaccompanied journey?* Kabul: AREU. Tilgjengelig fra <http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/1424EWhy%20do%20children%20undertake%20the%20unaccompanied%20journey.pdf> [lastet ned 2. juni 2015]
- Emadi, H. (2005). *Culture and Customs of Afghanistan.* Westport: Greenwood Press.
- Gopal, A. (2014). *No good men among the living.* New York: Metropolitan Books.
- Hammer, A. S. (2013). *Heia Kabul. En ung kvinnes kamp for livet – og fotballen.* Oslo: Aschehoug forlag.
- Johnson, C. & Leslie, J. (2004). *Afghanistan – The mirage of peace.* New York: Zed Books Ltd.
- Landinfo (2014a, 5. juni). *Afghanistan: Ekteskap.* Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2899/1/2899_1.pdf [lastet ned 2. juni 2015]
- Landinfo (2014b, 29. august). *Media og journalistar.* Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2960/1/2960_1.pdf [lastet ned 19. juni 2015]
- Mougne, C. (2010, juni). *Trees only move in the wind. A study of unaccompanied Afghan children in Europe.* Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/4c1229669.html> [lastet ned 2. juni 2015]
- Suleman, M. & Williams, S. (2003, mars). *A study of Jaghori District, Ghazni, Afghanistan, under Taliban control.* Cambridge: New England Complex Systems Institute. Tilgjengelig fra

http://www.necsi.edu/afghanistan/pdf_data/PreventingConflictinJaghoriDistrictGhaznAfghanistan.pdf
[lastet ned 2. juni 2015]

- Udlændingestyrelsen, Dansk Flygtningehjelp & Utlendingsdirektoratet (2001). *Rapport fra fact-finding mission til Pakistan – med henblikk på at belyse sikkerhedsforhold og menneskerettighedsforhold i Afghanistan.*

Rapporten er tilgjengelig i Landdatabasen.

- UNAMA, dvs. United Nations Assistance Mission in Afghanistan & OHCHR, dvs. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2015, februar). *Afghanistan Annual Report 2014. Protection of Civilians in Armed Conflict.* Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra <http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/human%20rights/2015/2014-Annual-Report-on-Protection-of-Civilians-Final.pdf> [lastet ned 2. juni 2015]
- UNAMA & OHCHR (2013, desember). *A Way to Go: An Update on Implementation of the Law on Elimination of Violence against Women in Afghanistan.* Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Documents/UNAMA%20REPORT%20on%20EVAW%20LAW_8%20December%202013.pdf [lastet ned 2. juni 2015]
- UN Women (u.å.). *Afghanistan.* Kabul: UN Women Asia and the Pacific. Tilgjengelig fra <http://asiapacific.unwomen.org/countries/afghanistan> [lastet ned 2. juni 2015]
- World Hazara Council (u.å.). *Historical Past.* [s.l.]: World Hazara Council. Tilgjengelig fra <http://worldhazaracouncil.org/en/who-are-the-hazaras/> [lastet ned 2. juni 2015]

Muntlige kilder

- Lokal kvinneorganisasjon. Møte i Kabul 20. oktober 2013.
- FN-organisasjon. Møte i Kabul 21. oktober 2013.
- Menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Kabul 18. november 2014.
- Kvinnelig advokat. Møte i Kabul 19. november 2014.
- Afghansk jurist. Møte i Kabul 20. november 2014.

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.